

LIETUVOS
NACIONALUSIS
M. MASYTO
BIBLIOTĖKA

mokslas • menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1985
GEGUŽĖS MĖN. 4 d. / MAY 4, 1985
PART TWO — Nr. 88(18)

Šiame numeryje:

LB Kultūros tarybos premijas sutinkant.
Skulptoriui Vytautui Kašubai dailės premija.
Kuolas ar plunksna? (Teatrinės premijos Dairių Lapinskui proga).
Simfoninės muzikos puoselėtojas — Vytautas Marijošius.
Leidėjas Juozas Kapočius.
Keli žodžiai apie poetą — Alfonso Nykos-Niliūno naujo poezijos rinkinio belaukiant.
Eilėraščiai iš naujo Alfonso Nykos-Niliūno rinkinio „Žiemos teologija“.
Filosofas Juozas Girnius.
Radijo konkurso trys premijos.
Lietuvių fondas sveikina premijų laimėtojus.

*
Jaunas kompozitorius Petras Aglinskas ir „Loop Group“.
Lietuviai tarptautinėje meno parodoje.

Kertinė Parastė

LB Kultūros tarybos premijas sutinkant

Kai kas graudenaši dėl premijų pertekliaus, kai kas skundžiasi, kad per mažai mūsų kultūrinis gyvenimas premijuojamas. Teisybės reikėtų ieškoti per vidurį. Premijos nustato savo vertės, kai jomis švaistomasi į visas puses, ir jos nublunka, premijuojant lėkštus, žemiau vidurkio, veikalus. Iš kitos pusės, išeivijos kultūrinis gyvenimas klesti dėka tų, kurie aukoja savo laiką ir jėgas, dažnai nieko nesitikėdami iš savo visuomenės, o ir jų ekonominė padėtis yra labai netoli skurdos ribos. Dažnai jie dirba tik už aciu, net ir be jo, neužtenkamai įvertinti, vieniši, kuria, vedami vidinio pašaukimo. Jų gyvenimas nematuojamas nei daiktais ar garbe, nei nuotraukomis pirmuose spaudo puslapiuose; dažnai senatvėje jie visiškai užmiršami. Iš to taško žiūrint, kiekvienas jų turėtų būti premijuojamas, o premijų būtų per mažai net ir simboliniam atsiliginimui už jų kultūrinį įnašą.

Šiuo metu kultūrinių premijų nėra nei per daug, nei per mažai. Jos yra paskata ne tik kurti, bet ir nors simboliškai atsilyginti kūrėjui. Ta prasme prieš kelerius metus įsteigtos ir Lietuvių bendruomenės krašto valdybos premijos yra sveikintinas reiškinys ir skatinantis veiksnys kultūriniam augimui ir plėtočiai. Jos neišsprendžia ekonominio aspekto, bet prisideda prie jo, iškelia ir išskiria kūrėją, žodžiu, moraliai šiek tiek prisideda prie jo pripažinimo visuomenėje, taip pat duoda progos iškilti naujoms kultūrinio gyvenimo jėgoms, kurių šiandien taip trūksta, senajai kartai vystant. Tegu tos premijos kol kas dar simboliškos, išskiriant literatūrinę ar už lituanistinę tematiką parašyto veikalo 3000 dol. premiją, bet ateityje jos galėtų būti stambesnės ir kultūrininkui patrauklesnės. Aciu Dievui, maždaug po 35 metų nuo mūsų įsikūrimo šiame

krašte mes esame ekonomiškai pajėgūs paremti tuos, kurie mums daug duoda ir davė, nieko iš mūsų nereikalaudami. Mes turime grąžinti jiems skolą. Pilnai jos niekad negrąžinsime, nes jų darbą negalime vertinti medžiaginiu mastu, bet turime juos bent suprasti ir padėkoti.

Ką reikėtų visų pirma premijuoti? Vieningo atsakymo netenka laukti. Mūsų kultūrinė dirva ne tik plati, derlinga, bet ir įvairi. Pati svarbiausia lietuviškos kultūros žymė yra lietuviškas žodis. Jis gali skambėti eilėraščio rimais, daina, radijo bangomis, teatriniu dialogu ar beletristinės literatūros knyga. Nemažesnės reikšmės, gal tik plačiau išsiliejanti kultūrinė srovė įteka garsinio ar vaizdinio meno apraiškoms, muzika, daile ar svetima kalba parašytu mokslo veikalui. Lietuviybės išlaikymui viskas svarbu. Dažnai iškritis vienam veiksmui, gresia pavojus tautinei išeivijos gyvybei. Tada prasideda ne tik nuliutuvėjimas, bet ir nukultūrėjimas: lietuvis be kultūros yra paprastas geresnio gyvenimo ieškas emigrantas, duoneliautojas, apsirovęs daiktais ir juose paskendęs. Šią sudėtingą išeivijos problemą pajuto LB Kultūros taryba, mesdama žvilgsnį į visas kultūrinio gyvenimo sritis. Tuo reikia didžiulės ir su džiaugsmu sutikti premija, nežiūrint jos dydžio. Svarbus pats kultūrinio gyvenimo pajutimas, o ateityje laukina dar didesnė parama kultūrininkams.

Gegužės 11 d. Clevelande įvyksta premijų įteikimo šventė, kurią rengia LB Kultūros taryba. Pati didžiausia 3000 dol. premija paskirta poetui Alfonsui Nykai-Niliūnui už jo jau baigiamą spausdinti poezijos rinkinį *Žiemos teologija*. Šią premiją skiria JAV LB krašto valdyba. Kultūros darbuotojų premijos paskirtos dr. Juozui Girniui

(Nukelta į 2 psl.)

Skulptoriui Vytautui Kašubai dailės premija

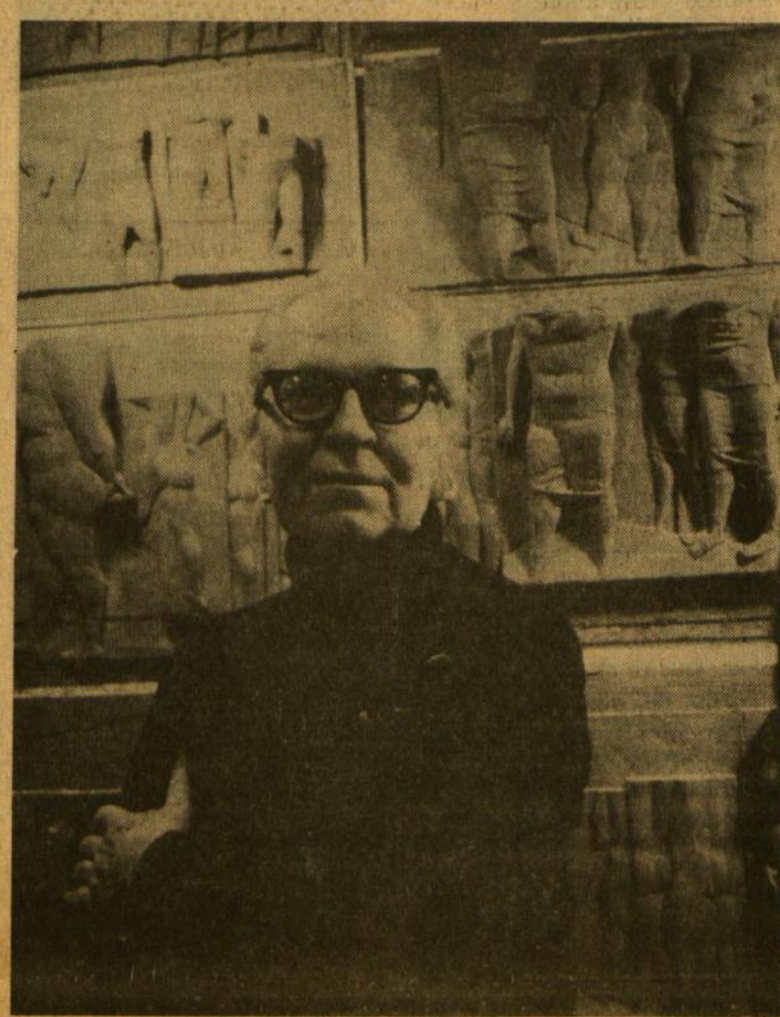
VIKTORIJA MATRANGA

Skulptorius Vytautas Kašuba, labiausiai žinomas lietuvių tarpe savo religinės ir istorinės tematikos darbais, beveik visus savo 70 metų gyvenimą užsiangažavęs kūrybai ir ieškojimui humanistinės išraiškos. Gimęs 1915 m. Minske ir augęs Marijampolėje, Kašuba dar būdamas 9 metų pradėjo domėtis menu ir pašyba. Jo vyresnis brolis Vincas, kuris jau buvo baigęs Kauno meno mokyklos tapybos klasę, ir kuris vėliau lankėsi Europos dailės centruose, skatino Vytautą. Vincas dalijosi Italijos kelionės įspūdžiais ir leido jaunesniam broliui susipažinti su meno istorija ir skulptūra jo knygoje. Būdamas tik 12 metų, išradingas ir užsidegęs Vytautas numėtė dažus ir pašybą ir griebėsi pirmiausia molio, tada medžio, gipso ir marmuro, mokymasis visų medžiagų ir priemonių technikų. Baigęs Kauno meno mokyklą 1939 metais, netrukus iškilo savo talentais ir tapo skulptūros studijos dėstytoju 1941-43 m.

Atvykęs į New Yorką 1947 m. Kašuba pateko į pasaulio meno sostinę ir ėmėsi toliau ieškoti sau naujų meno kelių šiame krašte. Aprūpinęs savo šeimą kasdieniniu darbu, kaip drožinėtojas ir projektuotojas baldų gamykloje, ir kai pagaliau jo klientūra pakankamai išsivystė, jis galėjo palikti tarnybą ir pasisąvesti savo kūrybai. 1950-1970 m. dešimtmeciais Kašuba dažniausiai dirbo bažnytinio meno srity, kurdamas dideles Kristaus, Marijos ir apaštalų figūras. Rūpintojėliuose ir Nukryžiuotuose vyravo skausmo ir nuolankumo ekspresija. Tuo laikotarpiu jis dažnai išliedavo savo tėvynės ilgesį istoriniuose siužetuose. Didvyrių valdovų statulose

jaučiama ištvermė, jėga ir didingumas. Skulptorius suprojektavo medalių, pvz., Vilniaus universiteto 400 metų sukaktuvinį medalį (už kurį jis gavo tarptautinę premiją), ir monumentalių (2 pėdų skersmens) 5 kunigaikščių portretų seriją (1975 m.). Tuo metu Kašuba sėkmingai eksperimentavo su plakto švino (repoussé) technika, kurią jis pamilo dėl jos imlumo ir bangavimo, rankai pasidavimo. Šiuo periodu Kašuba kūrė visą seriją dinamiškų skulptūrų, kuriose jis išnaudojo švino galimybes. Šios skulptūros vaizdavo ištemptus ar išspaustus žmones, kurie šauksmingoje desperacijoje troško išsprukti iš savo kūniškų varžtų. Švino nuodingumas pakenkė jo sveikatai ir 1976 m. Kašuba apgailestaudamas turėjo palikti tą medžiagą ir siekti naujų priemonių.

Jau daugelį metų įvairiai kūręs „mergelių“ figūras, jis ėmėsi dirbti portretus baltam gipse ar juodam atliedintam akmenyje. Dažniausiai dirbdavo moterų figūras reljefuose, bet kartais kūrė apvalias formas ir biustus. Jis pats pasirinkdavo įdomius veidus savo tyrinėjimams, kartais ir užsakymus atlikdavo. Šiuose portretuose vystėsi suabstraktinimas realistiniam fone. Išidėmėjęs žiūrovas matys, kad kūnai ir veidai telpa savo rėmuose ne visai natūraliai — geometrija ir menininko vaizduotė abstrakčioje išgauna kitokią žmogaus realybę. Romėnų ir graikų klasikinės epochos interpretacijos atspindi rimtosios pozos, suklustytose aprangose, kėdės, kurioje modelis sėdi, formoje ir net antikinio stiliaus raidėse. Įėjus į kambarį, kuriame sukabinėti tie portretai, norisi šnabzdėti kaip šventykloje.

Skulptorius Vytautas Kašuba (1985 m. nuotrauka)

„Pasirinkęs spręsti komplikuoatų perspektyvų ir kompozicijų problemas, Kašuba yra sukūręs monumentalią sudėtingą „sieną“, kuri atveria žmogaus skausmingą gyvenimo raidą...“

Susimąstymas, supratimas gyvenimo sudėtingumų, amžinos paslaptys glūdi tuose baltuose veiduose. Kitų amžių svarbiausios įtakos Kašubai tai turbūt ankstyvosios epochos: Egipto, Babilono, Asirijos, Bizantijos ir Europos viduramžių romaniškojo stiliaus ir ankstyvojo renesanso periodai. Nuotaika ir formos apipavidalinimu jo bažnytinio meno 1950-1965 m. periodo darbuose atsispindi 12 amž. interpretacijos. Visą savo gyvenimą susidomėjęs reljefo problemomis, išstudijavęs klasikų medalius ir portretus, Kašuba

dabar siekia reljefo tobulumo. Nutaręs įkūnyti trijų dimensijų pasaulį beveik dviejose dimensijose, Kašuba įtelpina pilną tolumą ir žmogaus apvalaus kūno judesius dviejų ar trijų colių gylio lakštuose.

Prieš kelerius metus Kašuba keliavo į Italiją priimti tarptautinėje parodoje medalių premiją. Tuo metu jis pirmą sykį matė skulptūras, kurias taip seniai pažįsta iš atvaizdų. Pasisveikinęs su senais iškiliais „draugais“, jis džiaugėsi nežinomybėm — užtikęs mažus šedevrus kiekvieno miestelio bažnyčioje.

Vytautas Kašuba

Paskutinė vakarinė Nuotrauka Vytauto Maželio

Jam net rūpėjo, kad tie visi nauji įspūdžiai atbaidys jį nuo jo suplanuoto projekto. Bet ne, konkrečiau susiformavo jo gyvenimo didžiausias užsimojimas. Pasirinkęs spręsti komplikuoatų perspektyvų ir kompozicijų problemas, Kašuba yra sukūręs monumentalią sudėtingą „sieną“, kuri atveria žmogaus skausmingą gyvenimo raidą. Pradėjęs piešti eskizus 1981 metais, jisai prisipažįsta, kad skulptūros savaime lipdėsi molyje, kai visas planas buvo sustatytas. Tiek metų studijavęs žmogaus anatomiją, judesį ir nuotaiką, Kašuba dabar dirba be modelių, kurie tik trukdo koncentracijai ir atminties vaizdams.

Šioji siena sudėta iš trijų skilčių, kurių temos yra „Svetimi kraštai“, „Tremtiniai“ ir „Interjerai“. Kiekviena skiltis turi po 12 ar 13 vertikalių ar horizontalių dalių, kurių dydis maždaug dviejų pėdų iš trijų. Kelios figūros veikia kiekvienoje dalyje, kuri gali stovėti kaip nepriklausoma tema. Bet kaip žodis sakinyje, ir tas sakinyje paragrafe, tų 37 dalių komplekto sintezė su 125 figūromis sukrečia žiūrovą savo nuoseklumu ir giliu įsijautimu. Pripratus matyti Kašubos herojiškus kunigaikščius ir šventuosius, žiūrovas turi persiorientuoti ir suprasti, kad čia skulptorius mato heroizmą paprastame žmoguje, kuris kadieniniame gyvenime, vargsta, spręsdamas savo gyvenimo problemas. Skulptorius tarė: „Kol žmogus gyvas, tol jam žmogaus problemos aktualios“. Mes egzistuojam savo kūnuose, tad tie kūnai virsta palyginimais, kurie simboliškai išreiškia sielvartą ir paguodą. Žmogaus abejonės, klaidžiojimai, vienišumas, intymūs santykiai ir jų įtampa yra pristatyti beveidėse ir kartais nepilnuose kūnuose. Ne individualybė ar kūno grožis čia svarbu; šio darbo tematika yra ta kovojanči dvasia, kuri tame kūne slypi. Šios skulptūros lipdytos iš molio, liejinamos gipse, ir tada atliedinamos bronzos. Toji kieta medžiaga gyvai išryškina žmogaus stiprybes, ir kartu savotiškai rodo jo silpnybes ir trapumą. Kaip tapybai spalva, taip skulptūrai šešėlis murguliuoja besikeičiančioj šviesoje ir intriguoja žiūrovą. Bronzos šiluma ir spalvingumas visai pakeičia balto gipso nuotaiką.

Šiame monumentaliame darbe Kašuba suveda savo ankstyvesnės kūrybos temas ir technišką patyrimą. Paprastam žmogui matom šventųjų kančias, lietuvių didvyrių ištvermę ir portretų ramybę. Gerbdamas žmogaus pastangas, ieškodamas sau kampo, į kurį galėtų įsikibti šiame pasaulyje, Kašuba mato kiekvieniame žmogui kilumą ir didingumą. Jam paskirtoji LB Kultūros tarybos dailės premija yra lietuvių visuomenės antspaudas ir įvertinimas šio skulptoriaus pasiekimų ir kūrybos suklestėjimo ir padėka tam kūrėjui, kuris savo privačiais išgyvenimais tiek daug suteikė grožio mūsų aplinkai.

Kuolas ar plunksna?

ANTANAS GUSTAITIS

Kai mūsų politinėje ar kultūrinėje kovoje tenka pasirinkti ginklą, tai beveik niekada nekyla jokių dvejonų kad kuolas yra žymiai parankesnis ir paveikesnis negu kokia ten žasies plunksna, vartojama vadinamoje kultūringoje visuomenėje ir tinkama tikrai oponento panosei padilginti. Be to, ažuoliniu kuolu mes sėkmingai skaldėme galvas jau nuo žiliausios senovės, o plunksną pradėjome savo rankoje miklinti dar tik nuo Martyno Mažvydo laikų, tad ne visi sugebame ją dar ir tinkamai valdyti, ir ne visada ji garantuoja pergalę. O pastaruojų metų kuolo pirmenybė ypač puikiai išryškėjo kovoje prieš kompozitorių ir režisierių Darių Lapinską, nes plunksna iki šiol dar vis būdavo sunku jį taip nusmeigti, kad pagaliau visiškai nekrūtėtų.

Bet ši tragiška istorija keistoka yra tik tuo, kad kiek atokiau nuo egzekucijos vietos stovinčiam kažkodėl vis atrodo, jog šį mūsų menininką dabar stengiamės kuolu užmušti turbūt ne tiek iš neapykantos, kiek iš „dėkingumo“... Nagi tik nors trumpai žvilgtelėkite į dar palpinamą nesena jo praeitį, kurią patys įamžino ne šiandien dar nepageltusiuose laikraščių puslapiuose, ir ką pasakysite?

Kai Darius Lapinskas 1965 m. grįžo iš Vokietijos, ten baigęs muzikos studijas ir įsigijęs Vakarų Europos teatrinio patyrimo, mes visi nepaprastai džiugavome, kad štai į mūsų kultūrinę veiklą įsijungė dar viena jauna ir talentinga pajėga blesiančiai lietuvių gyvybei pratesti.

O kai tarp kitų darbų jis čia pastatė pagal Algimanto Mackaus žodžius „Cantata declamata“, — jau kone visi entuziastingai sušukome *valio!* Atseit, žiūrėkite, kokios čia visiškai naujos teatrinės idėjos, nauji jauno kompo-

Darius Lapinskas

toriaus ir režisieriaus polėkiai, — visiškai naujas pasaulis!

Po Prosper Merimee operos „Lokys“ — mes ir vėl *valio!* Juk tai visiškai nepanašus į „Malūnininkas ir kaminkrėtys“ nusidavimą, kur esame matę parapijos salėje!

Po poeto Kazio Bradūno tekstais paremtų pastatymų „Maras“ ir „Karalius Min-daugas“ — mes dar garsiau *valio!* O, kaip jis nuostabiai surežisavo minia, kaip virs tos juodos būsimų nabašpinkų masės dieknomis balerinos kojytėmis ir rankų sparneliais simboliškai plazdeno mirties neįveikiama dvasios liepsnėlė! Ir dar — kas, kaip ir anai, ko iki šiol nebūta! Na, gal tie visai netikėtai „Maro“ gale į sceną įvažiuojo motociklai ir sūktelėjimai iš balkonų kiek išgąsdino prie tokių įvykių nepratusią mūsų publiką, nes atsirado pagalvojusių, kad teatre kilo gaisras. Bet vis tiek — idomus ir avangardiškas

pareigose intensyviai dirbo iki 1944 metų: paruošė ir dirigavo bent 20 operų, didelį skaičių simfoninių koncertų Kaune, Vilniuje, Rygoje ir kitur. Taip pat Kauno konservatorijoje vedė dirigavimo ir operos klases.

Pažymėtinas yra Marijošius su Berlyno simfoniniu orkestru įrašytos, Deutsche Grammophon Gesellschaft išleistos, trys plokštelės: Čiurlionio „Miške“, Pakalnio „Romantiška uvertiūra“ ir Karnavičiaus „Lietuviška rapsodija“. Tai buvo bene pirmas lietuviškos simfoninės muzikos pasirodymas tarptautinėje plokštelių rinkoje.

1944 metais pasitraukęs į Austriją, Vytautas Marijošius į JAV atvyko 1948 metais. Kurį laiką vargonininkavęs ir vedęs chorą New Britain, CT, nuo 1950 m. pradėjo dėstyti dirigavimą ir partitūrų skaitymą bei vadovauti jaunimo orkestrui Hartt muzikos kolegijoje (vėliau inkorporuotoje į University of Hartford), kur 1962 m. buvo pakeltas pilnu profesoriumi, o 1964 — taikos mėsos muzikos skyriaus vedėju. Čia pas jį mokėsi ir kai kurie iš jaunesniųjų lietuvių muzikų. Per tą laiką dirigavo daugeliui orkestrų ir jaunimo festivalių.

Deja, lietuviškos simfoninės muzikos puoselėjimas išeivijoje yra neišvengiamai sporadiškas, tad ir Vytauto Marijošiaus dalyvavimas mūsų muzikinėje veikloje — bent kiek — retesnis. Tačiau tais atvejais,

spektaklis, nors dar ir ne anoks net Japonijoje išgarsėjęs „happening“, kur publika salėje vaikosi nuoga aktorę, kurią paskui vaidintojai „valgo“ scenoje su grietine ir salotomis.

Bet po inscenuotos Antano Rūko „Mano tautos istorija“ — mes jau be jokių būkstavimų — *valio!* Darius Lapinskas — patriotas!

Po Algirdo Landsbergio „Šventasis narys“ — *valio!* Ir dar *valio!* Darius Lapinskas — padorus krikščionis! Po mano paties tragicomedijos „Mėnulio užtemimas“ — žiūrėkite, kaip Darius Lapinskas moka surežisuoti ir beveik realistinį vaidinimą! Uždangai atskleidus dail. Jono Kelečiaus dekoracijas, atrodo, tarsi jau sėdėtume išlaisvintame Kauno ar Vilniaus teatre!

Žinoma, būtų galima paminėti dar ir daug Dariaus atgaivintų ar scenoje ir visai pergimdytų dramaturgijos kūrinių, po kurių gal tik pusė

salės šaukė *valio*, bet vis tiek niekas nemėtė į režisierių akmenų. Ir šitaip praslinko net ištisi dešimtmečiai išeivijos lietuviškos kultūros labui.

Ir štai beveik to dvidešimt metų jubiliejaus proga po stambiausiojo šio kompozitoriaus ir režisieriaus kūrinio — net šv. Kazimierui paaugutos operos „Dux Magnus“ — *velniop visą tą jūsų Darių Lapinską!* O priedo — dar ir šventos maldos parodija: „Apsaugok, Viešpatie, mus nuo karo, bado, maro ir Dariaus Lapinsko!“ Be to, net ir kompozitoriaus ištikimas bendradarbis poetas Kazys Bradūnas recenzento lūpose staiga pavirto tikrai paprastu „barzdyla“ ir niekuo daugiau...

Vadinasi, kodėl tu, juodas gaivale, uždusęs šen ir ten bėginėdamas net po dvi valstybes ir iš fabriko, banko rūšių ir karčiamų surankiojęs armiją solistų ir statistų, už mūsų pinigų vis tiek nepastatei operos, panašios į Metropoliteno? O tavo muzika — tikrai kiaušės ausimis klausyti. Taigi — kuolu per galvą, ir „go home!“

Oi, varge, varge, vargeli mano...

Žinoma, meno kūryboje nei dėkingumo ir nei užuojautos nereikia ir laukti. Gal tik truputį mandagumo, kurio mums visiems trūksta. Bet šia proga vis dėlto norėčiau Darių Lapinską ir kiek paguosti. Kadaiše Kauno radiofone, puoselėjami aukštą muzikinę kultūrą, net gyvulių auginimo patarimų tarpeliuose transliuodavome tik Bachą, Beethovą, Wagnerį, Schubertą ir panašius pasaulinio garso kompozitorius. Ir beveik kasdien gaudavome vis po naują pluoštą skaitytojų laišku, kurių turinys būdavo vis tas pat: „Ponai, liaukitės pagaliau visokių ten prūsų, žydų, turkų ir čigonų mediniais pjūkiais mums pielavoti ausis! Duokite nors kartą tikros muzikos — mūsų smagių lietuviškų polkučių!“

Taigi ne vien Darius yra šitaip nuo mūsų nukentėjęs.

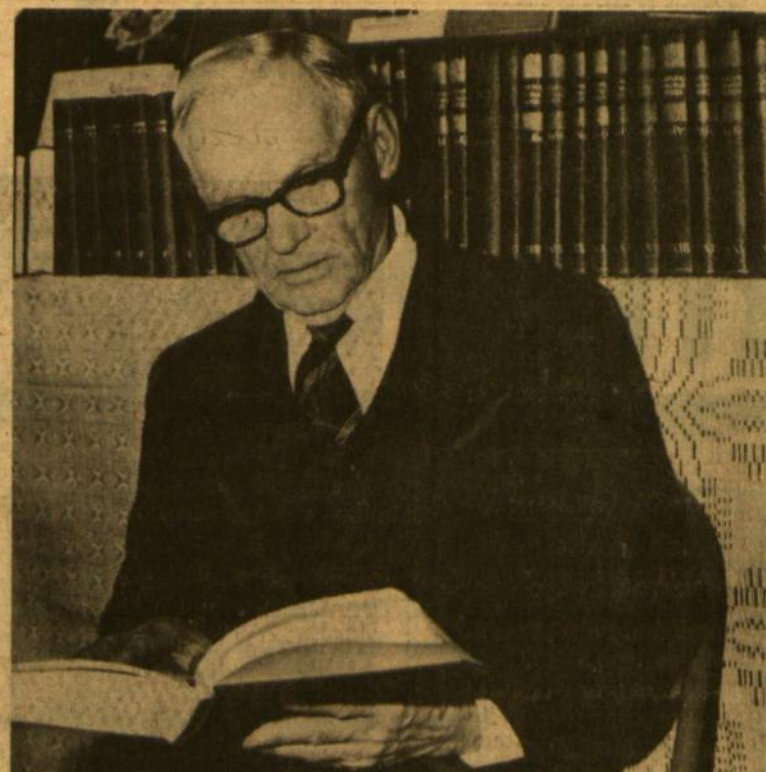
Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

ir Juozui Kapočiui — premijos po 1,000 dol. skiriamos iš JAV LB Kultūros tarybos išdo. Kūrybinės premijos buvo paskirtas muzikui Dariui Lapinskui — už teatrinę ir muzikui Vytautui Marijošui už muzikinę veiklą. Dailės premija atiteko skulptoriui Vytautui Kašubai, o radiojo premijos — Kalifornijos, Naujosios Anglijos ir „Leiskit i tėvyne“ (reportažas) radiojo programoms. Teatro, muzikos dailės ir radiojo premijų nencenatas yra Lietuvių fondas.

Kultūriniam gyvenime, kaip ir visur, tobulumui nėra ribų. Šiandien džiaukimės tuo, ką turime. Prieš penkmetį LB Kultūros tarybos įžiebta ugnelė tegu negęsta, bet išplečia i mūsų kultūrinio gyvenimo švyturį.

A. Markelis

Jozas Kapočius LE leidimo pabaigtuvėse 1978 m. gruodžio 3 d.

Nuotrauka Kazio Daugėlos

Leidėjas Juozas Kapočius

LB Kultūros tarybai šiemet nebuvo sunku apsispręsti kam duoti kultūros darbuotojo premiją. Nors mūsų tos rūšies darbininkų eilės nepasipildė pakankamai naujosios išeivijos kartos intelektualais, bet, kaip žinome, kultūriniam — visuomeniniam ratui sukti ir nereikia masės, o užtenka vadovų, kurie su pasiryžimu ir meile testų lietuvių kultūrinį palikimą, jį puoselėtų savųjų ir svetimųjų tarpe.

Kūrėjas kūrė sau ir kitiems. Parašyta knyga laukia leidėjo ir skaitytojo, drama ar opera — rampos šviesos ir židrovų, daina ar muzika — solistų, ansamblių ir klausytojų, paveikslas ar skulptūra pagarbios ekspozicijos, pirkėjų, ir pan.

Mūsų išeivijos sąlygose ypatingai svarbi kultūros darbuotojo puoselėtojo, mecenato institucija. Laimė, kad mūsų dienomis tokių vis dar atsiranda. Mūsų kultūrinė kūryba, pats kūrėjas ir visuomenininkas nėra nustumti užmarstin, nors, aišku, toli gražu nuo to, kaip visi dalykai turėtų būti.

Šiemetinė kultūros darbuotojo premija paskirta Juozui Kapočiui — Lietuvių enciklopedijos, Encyclopedia Lituanica, Krėvės raštų ir kitų knygų bei leidinių leidėjui. Kukli premija dideliui kultūrininkui.

to muzikinį lygį ir inspiravo kitus savo pavyzdžiu sekti. Jo nuopelnai lietuvių operai ir simfoninei muzikai — nesusiskaičiuojami.

Šios LB premijos proga norėjusi jį sveikinti, jam padėkoti ir linkėti dar daug sveikų ir kūrybingų metų.

Aldona Kepalaitė

Prie pačių didžiųjų mūsų dabartinės kartos išeivijos darbų priskirtinas LE išleidimas. Didžiojamės ir dėkadarbininkų eilės nepasipildė pakankamai naujosios išeivijos kartos intelektualais, bet, kaip žinome, kultūriniam — visuomeniniam ratui sukti ir nereikia masės, o užtenka vadovų, kurie su pasiryžimu ir meile testų lietuvių kultūrinį palikimą, jį puoselėtų savųjų ir svetimųjų tarpe.

Kūrėjas kūrė sau ir kitiems. Parašyta knyga laukia leidėjo ir skaitytojo, drama ar opera — rampos šviesos ir židrovų, daina ar muzika — solistų, ansamblių ir klausytojų, paveikslas ar skulptūra pagarbios ekspozicijos, pirkėjų, ir pan.

Mūsų išeivijos sąlygose ypatingai svarbi kultūros darbuotojo puoselėtojo, mecenato institucija. Laimė, kad mūsų dienomis tokių vis dar atsiranda. Mūsų kultūrinė kūryba, pats kūrėjas ir visuomenininkas nėra nustumti užmarstin, nors, aišku, toli gražu nuo to, kaip visi dalykai turėtų būti.

Juozas Kapočius, kurį slegia ir amžiaus našta (gimęs 1907.10.19), vis tiek pasiryžo savo duoklę lietuvių kultūrai padidinti, pradėdamas prieš trejus metus iš naujo organizuoti naujo tomo išleidimą. Ir štai rezultatas jau ryškėja. Bus antrasis papildomas Lietuvių enciklopedijos tomas. Gal dar šiais metais, nes didžioji medžiagos dalis jau surinkta, suredaguota.

Juozas Kapočiaus gyvenimo kelias — spaustuvininko kelias. Spaustuvininko specialybę įsigijęs toli nuo Lietuvos, Montevideo mieste, Urugvajuje, 1933 m. grįžo Lietuvon. Jo gutenbergiškas kelias driekėsi per Klaipėdą (Ryto spaustuovės vedėjas), Šiaulius (Vilties spaustuovės vedėjas); vėliau tos pačios spaustuovės vedėjas Kaune. 1937 m. įsteigė savo cinkografiją „Vaizdas“ ir vėliau spaustuve, kurią 1939 m. perkėlė į Vilnių. Čia 1939-40 leido lietuviškos dvasios laikraštį lenkų kalba. Atėję bolševikai jo spaustuve nusavino. 1941-44 m. — jis spaustuvių įgaliotinis Vilniuje. Pasitraukęs į Vokietiją, Detmoldė pradėjo leisti *Skautų aidą* ir *Saulutę*. Išleido kn. Stasio Ylos maldaknygę *Apsaugok, Aukščiausias*.

Sutartinai veikdami, galime pasiekti geresnių rezultatų ir geriau pasitarnauti okupacijos junga nešančiai tautai.

1949 m. atvyko Amerikon. Iš pradžių dirbo amerikiečių spaustuovėje Bostone, 1951-53 m. — pranciškonų spaustuovės techninis vedėjas. 1953 m. įsteigė savo spaustuve, kurioje spausdino Lietuvių enciklopediją. Išleido Vytes Nemunėlio *Meškiukų Rudnosiuoką*, Juozo Grišmanausko *Tolimieji kvadratai*, Vinco Krėvės *Raštų* 6 tomas, Broniaus Kviklio *Mūsų Lietuvos 4 tomas*, Stasio Santvaro *Rubajatus* ir keliolika kitų knygų. Iš viso 65 leidinius, kurie sudaro per 28,000 puslapių. Be to, aktyviai jungėsi į LB veiklą, ilgametis Tarybos narys, sekretorius ir pirmininkas. Suorganizavo 1968 m. vienos Juliaus Gaidelio kantatos pastatymą.

Tai tikrai dalis jo atliktų darbų, kurių pilnas sąrašas tikrai išsistėtų į ilgą virtinę. Jo veikla, nors kiek sulėtinta, tęsiasi iki mūsų dienų. Papildomo LE tomo išleidimas — pirminis jo rūpestis.

Ir šias eilutes rašantysis turėjo progos Juozą Kapočių pažinti arčiau LE leidimo organizavimo pradžioje, kai jis nenuilstamai lankėsi lietuvių kolonijose, organizavo platintojų tinklą, telkė lėšas, dalijosi ne tik leidimo, bet ir redakcijos rūpesčiais. Taip, tik tokių entuziastų dėka ir gali būti įvykdyti tokie milžiniški projektai, kurie Juozo Kapočiaus vardą garbingai įrašė į lietuvių kultūros istoriją.

Sveikinimai ir linkėjimai laureatui!

V. Rociūnas

Lietuvių fondas sveikina premijų laimėtojus

Lietuvių Fondas džiaugiasi JAV LB Kultūros tarybos veikla ir rodomu dėmesiu lietuviams kultūrininkams. Kultūrinei veiklai pažymėti skiriamos premijos, kurių mecenatu yra Lietuvių Fondas, skatina kūrybą ir pagerbia nusipelnčius kūrėjus.

Lietuvių Fondas sveikina premijų laimėtojus ir linki dar tvirtiau ir kūrybingiau jungtis į lietuvių literatūros, dailės, muzikos ir teatro barus. Tik kūrėjų genijaus dėka, lietuvių gali įsijungti į kitų kultūrinių tautų eiles ir garsinti Lietuvos vardą.

Sutartinai veikdami, galime pasiekti geresnių rezultatų ir geriau pasitarnauti okupacijos junga nešančiai tautai.

Sėkmės kūrybiniam darbe!

Antanas Razma, M.D.

Valdybos pirmininkas

Povilas Kilius Tarybos pirmininkas

Simfoninės muzikos puoselėtojas — Vytautas Marijošius

Artėjant Lietuvių Bendruomenės premijų šventei, norisi pateikti kiek biografinių žinių apie muzikos premijos laimėtoją prof. Vytautą Marijošį, vieną iš labai nedaugelio mūsų iškilių operos ir simfonijos dirigentų.

Gimęs 1911 m. Panevėžyje, pradinį muzikinį išsilavinimą jis gavo iš savo tėvo, vargonininko ir chorvedžio Antano Marijošiaus. 1924-28 metais Klaipėdos konservatorijoje mokėsi violončelės, fortepijono ir teorijos, jau tada pasižymėdamas kaip vyrų choro dirigentas, dainavimo klases akompaniatorius ir konservatorijos operos pastatymo organizatorius. Baigęs konservatoriją 1928 metais, pradėjo dirbti Lietuvos valstybinėje operoje, Kaune, koncertmeisteriu, o nuo 1933 — dirigentu.

1934-35 metais studijų tikslu buvo išsiųstas į Berlyną, Pragę, Vieną, Paryžių ir Romą, o 1936 metais, gavęs valstybės stipendiją, pradėjo dirigavimo studijas Prahos valstybinėje konservatorijoje, kurią baigė laureatu 1938 metais ir taipgi laimėjo čekų „Baltojo liūto“ ordiną. Bestudijuodamas propagavo ir Lietuvą, diriguodamas lietuviškos simfoninės muzikos koncertus: du kartus su Prahos radiojo orkestru, o savo viešame baigimo koncerte su Čekų filharmonija. Grįžęs į Lietuvą, buvo paskirtas Lietuvos valstybinės operos vyriausiu dirigentu ir meno vadovu; tose

kai lietuvių leido sau tą retą prabangą angažuoti orkestrą, dažnai buvo šaukiamasi Marijošiaus, ir jis neatsisakė. Kaip pavyzdys prisimena jo 1951, 1954, 1957, 1970 metais diriguoti simfoniniai koncertai Chicagoje (kur, tarp kitko, buvo atlikta Čiurlionio „Jūros“ premjera); 1960 ir 1968 metais — LB sukaktuvinis koncertas Lincoln Center, New York.

Kai 1974-76 metais jis buvo reikalingas Chicagos Lietuvių operai, prof. Marijošius,

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galią“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bėkompromišiniu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

Keli žodžiai apie poetą

Alfonso Nykos-Niliūno naujo poezijos rinkinio belaukiant

JURGIS BLEKAITIS

Grafiškai pavaizdavus Nykos-Niliūno poetinio kelio brėžiamą liniją, jinai būtų tiesi kaip reta. Nuo pirmojo rinkinio (*Praradimo simfonijos*, Vokietija 1946), kur toji linija iššyk atsirado dideliame aukštyje nuo žemės, ir per visus tris po to jau Amerikoje išėjusius rinkinius — *Orfėjaus medį*, *Balandžio vigiliją* ir *Vyno stebuklą*, — ji liko vientisa ir tikslinga, šaunanti aukštyn į vis didesnį tobulumą. Tad vargu ar penktoji jo knyga, *Žiemos teologija*, nukryps nuo to stebinančiai integralaus pasaulio kūrimo, kurį poetas vadina savo gyvenimo fragmentų gelbėjimu nuo išnykimo, ieškant juos tikrai pasakančių žodžių.

Toji poezija išsiveržė iš tradicinio lietuviškosios poezijos magnetinio traukos lauko ir savo tautiškuosius veido bruožus įliejo į didžiulę visuotinio sferą, apglėbiančią kūrybą nuo antikos per šimtmečių pakopas ligi moderniosios epochos. Nėra šioje poezijoje lietuviško elegiško, nėra tiesiogiai deklaruojamo patriotizmo, reti yra liaudies dainų atgarsiai. Nėra tarnavimo jokiai konkrečiai tautiniam, socialiniam ar religiniam tikslui. O vis dėlto Nykos poezijos gyvybės versmė buvo ir tebėra gimtasis kraštas, peizažas, žmonės ir kuklūs kasdienos daiktai. Tai poezija — liudijimas, jog visas jau praėjęs savašis gimtinės pasaulis lieka amžinai gyvu, jeigu surandi jam pavadinti patį tikrąjį, nuogąjį žodį, išliekantį vardą. Jo poetas ieško to vardo be paliovos, kaskart tiksliau, kaskart taupiau, nepalikdamas šiame savo gyvenimo vidiniame portrete nieko nebūtinio. Ir kaip labai reta, jo poezijos žaizdre emocija, stipri vaizduotė yra suldyta su neramia, nuolat kliausiančia, ieškančia mintimi.

Nykos-Niliūno poezija reikalauja tylos ir susimąstymo ne mažiau, negu įsijautimo. Jis yra pasakęs: Supratimas yra aukščiau už pajautimą. Mes paprastai esame linke laikyti poezija jausmo, nuotaikos pakilia ir skambia išraiška. Maždaug kaip muziką. Todėl reikavimas siekti giliau — į poeto filosofiją, jo veržiamą anapus emocijos, anapus nuotaikos asmeniško prasmės, į tiesą — tai mus gąsdina. Nors to neprisipažįstam, bet patys sau pagalvojame, kad minties poezija neišvengiamai „sausą“. Lyg mintis būtų koks džiovintavas, kuris bematant naušausina bet kokį gyvą jausmą.

Isiskaitę į Nykos poeziją, įsitikinsime klydę: joje emocija, nuotaika, fantazijos polėkis, vaizdo ryškumas — viskas darniai siejasi su jo minties veržlumu, joks iš tų elementų neužgožia kito, — tik išryškina, sustiprina. Bet jei reiktų pasakyti, kas dominuoja, vis dėlto nesvyruodami sutiktume, jog pirmiausia jo kūryba yra išgyvenimas, jam žintas tikslu žodžių ir paverstas grožiu ir tiesa, žodžiu — tai poezija, toji nenusakomoji žodžio gyvybė. O paskum pridurtume, jog tai filosofinė poezija. Ne atvirkščiai: nesueiliuota filosofija. Ir ne logiškai sustatytų premisų virtinė, formuliniu tikslumu vedanti į neišvengiamą išvadą. Priešingai: poetas mus įspėja tokios logikos pas jį neieškoti. Tikriaus sakant, čia nėra matematikos ar teisės, ar kokio kito tikslaus mąstymo nuoseklumo. Poezijos logika yra sapno, jausmo, svajonės fantazijos logika, kurioje visi prieštaravimai nesikerta, o sueina į viena; kur tam tikra galimos visos nežali-

Alfonso Nyka-Niliūnas

Nuotrauka Aldonos Labuckaitės

mybės; kurioje tikrovė atsispindi, perėjus per magišką vaizduotės veidrodį, ir dėl to tik tikresnė; kurioje visa, kas prarasta, kas praėjo — tėvynė, vaikystė, gimtasis peizažas, namai, žmonės — yra tikrai atrasta, gyva, plasta nepraeinančia dabartimi. Tai naujas pasaulis, pastatytas iš labiausiai efemerinės medžiagos — žodžio — ir todėl nebesugraunamas.

Kas gi jis yra, tasai Alfonso Nyka-Niliūnas, iš kur jis toks skirtingas atsirado? Atsakymai galėtų būti keli, visi savaip teisingi, nors nevienodi. Atsiradimo žemėje laikas — netrukus po Pirmojo pasaulinio karo. Geografinė vieta — aukštaičių žemė. Ten ir pirmieji pasaulio pajautimai, ten jo nuolat piešiami laukai su jų nykais paukščiais ir gyventojais, paliktieji namai, motina. Ten pirmieji skaitymai, pirmasis poeto budimas ir sklaidimasis. Generacijos atžvilgiu — tai poeto karta, sekusi po Aistio-Brazdžio-Miškinio kartos, susiformavusi ir pirmuosius žingsnius žengusi dar Lietuvoje, bet galutinai save subrandinusi jau po svetimu dangum. Gal atsitiktinai, o gal ir dėsningai, toji išsivijęs poezija didžiąja dalimi atitrukusi nuo lietuviškosios poetinės tradicijos, nutolu-

si nuo slaviškųjų itakų, suartėjusi su Vakarų pasauliu. Visa tai tiesa ir Nykai, prancūzų ir vokiečių poezijos mylėtojui ir žinovui, bet drauge ir visos vakarietiškosios kultūros paradoksu: visas tas gausus, — ir ne vien literatūrinis, bet filosofinis ir meninis, — paveldėjimas vėl ir vėl grįžta ieškoti savo prigimtinių formų į kuklią gimtojo kaimo aplinką.

Dar gal labiau paradoksalu yra tai, kad nors jo poezijoje nuolat kalbama apie kaimo buitines atributus, bet neįsivaizduojama jo kaimo organiško ryšio su ta buitimi, jos darbais bei rūpesčiais. Nyka veikiau atrodo žiūrįs į visą šį skurdų pasaulį iš šalies. Su gilia užuojauta — taip, bet jis tarytum koks dvarponis, koks Oskaras Vladislovas Milašius, žvelgias į laukus pro aristokrato rūmų langą. Ir visa jo poezijos laikysena aristokratiška, atoki nuo minios, išdidi, uždara. Savo vaizduojamoje vaikystėje jis yra ten tarsi tas nuo kitos planetos nusileidęs Exuperijus Mažasis princas.

Kadaise, dabar jau gerokai seniai, kai šios išsivijęs kartos poetai buvo pasiekę pusę savo dabartinio amžiaus, jie — Nyka, Nagys, Bradūnas, pasitelkę vyresnį Kėkštą ir mirusį draugą Mačernį — buvo susibū-

rę po vienu *Žemės* almanacho stogu. Jų ten drauge buvimą pagrindė jų bendražiūgis, filosofas Juozas Girnius, suteikęs ir apjungiantį šūkį: prasmės žemėje ieškojimo. O trumpai jie tapo žinomi „žemininkų“ vardu, kuris, man rōdos, su laiku vis labiau blėsta ir laisviau juos besieja, nes kiekvieno jų poezija nuėjo griežtai savitu, individualiu keliu. Apie juos nebūtų galima pasakyti vienu apibendrinančiu srovės pavadinimu, kaip kad buvo sakoma — simbolistai, futuristai, ekspresionistai. Jiems jokia bendra uniforminė kepurė nebetinka, nors visa „žemininkų“ grupė buvo tapusi *Literatūros laukų* leidėjais bei redaktoriais ir per juos kovojo už aukštesnius literatūros standartus ir prieš įsivyravusį nuosmūkį. Kovingi žodžiai senokai nutilo. *Laukų* popierius trupa pirštuose. Kova nebuvo laimėta. Bet kiekvienas autentiškas poetas pasitraukė savo poezijon, kaip pilin, ir patia kūryba gina savo idealus, kurie, tiesa, jau nebeatrodo bendri. Nykai gal labiausiai iš jų tinka vaizdas savo pily užsidariusio poetinių valdų kunigaikščio. Jis ir pats sako:

*Sienos statymas,
Nepertaukiamas ir nuolatinis,
Savo nuolat mažėjančiai
Teritorijai ginti.*

*Neilgai trukus
Aš būsiu
Karalius be valstybės,
Valstybė be teritorijos,
Vienintelis pasaulyje valdovas,
Gyvenąs ir puotaująs
Sienoje.*

„Sienos statymas“,
Metmenys nr. 42

Ar ši pusiau pesimistiška, pusiau ironiška, bet išdidi laikysena nėra išsūkis mums, poezijos skaitytojams, — puliti ir užimti šią poezijos tvirtovę, pasigrobtį jos nuostabias brangenybes? Šioj nekruvinoj kovoje užimti reiškia suprasti ir pamilti ir tada puotauti drauge su vienišu valdovu, praturtinant save jo poezijos lobiais tuo magišku būdu, kuriuo ir pats jų kūrėjas bei savininkas nieko nepraranda, išskyrus gal tik dalį savo vienišumo.

• Balzeko Lietuvių kultūros muziejus (4012 S. Archer Ave., Chicago, IL) gegužės 10 d. 7 v.v. ruošia vakaronę, pavadintą „Menininko pasirinkimas“. Fotografas Algimantas Kezys ir keramikė Marija Gaižutienė atsilankiusius supažindins su savo mėgiamiausių darbų kūrybos procesu, nušviesdami jo vyksmą nuo pradinės koncepcijos iki užbaigto darbo. Bus proga pamatyti, kaip santykiuoja įkvėpimas ir atsitiktinumas su menininko sąmoningais sprendimais, renkantis formą, medžiagą, spalvą ir kompoziciją savo kūrinui.

Dr. Juozas Girnius

Nuotrauka Vytauto Maželio

Alfonso Nyka-Niliūnas

KADA MES TASYK IŠSISKYRĖM

*Kada mes tasyk išsiskyrėm,
Atsimeni, paliegėlio kaštano
Viršūnėj rykavo juodasis strazdas;
Kambariuose girdėjosi bežodis
Rūbų šlamesys; ir aš dar nežinojau,
Jog kada nors bijosiu susitikti
Akis į akį su tavim, nes aš dabar bijau
Ne tik tavęs, bet ir savęs ir visko,
Kas buvo mūsų: mūsų praeities.*

*Aš gyvenu čia vienas, užsiėmęs
Vien tik namų apyvokos darbais ir savo
Gyvenimu bei mirtimi, spingsulės
Aliejaus tematuojamame, kalendorių
Ir laikrodžių nesuvaržytame laike.
Kartais nueinu į miestą,
Kur niekas niekados nežiūri į akis
Ir niekad nieko neatsako. Atviri jie būna
Tiktai kapinėse, kur nediskretūs
Kryžiai ir sausos gimę viksvos
Išduoda jų vardus, bet per vėlai.*

UŽGAVENIŲ KAUKĖS

*Galbūt tau bus sunku suprasti ir tikėti
Tuo, ką rašau; bet iš tiesų tai viskas,
Kas liko nesugriauinama ir tikra.
Po to, kai palikai gyvūnietę ir apsisprendei
Ne gintis, bet gyventi (kas yra gyventi?),
Šalia kitų keistų ir nesuprantamų dalykų
Bei įvykių, mus ypač prisilėgė šisai: po*

*neramios
Kankinančio atodėreio nakties, miestus ir
kaimus*

*Užplūdo šiurpios Užgavėnių kaukės.
Dabar jos tyko mus visur, visur mus seka;
Jų pilnos gatvės, medžiai ir langai. Jos sėdi
Už mūsų stalo, valgo mūsų duoną, ir mes
žinom,*

*Kad jos netruks apsigyventi mumyse; jų
balsas*

*Skamba mūsų žodžiuose ir sunkiai
Išsikovotame rašte. Mes galim saugiai
Kalbėtis tik su mirusiais, ne su gyvaisiais:
Mūsų vienintelis atsakymas į viską —
Rūsti ir niekad mūsų neišdavusi tyla.*

ALGIRO KAREIVIS PRISIMENA
ŽYGI PRIŠ TOTORIUS

*Prajoję lygumas, aukštai, virš debesų,
Išvydom dunksančius tamsaus granito kalnus,
Kurių sniegynai ir gigantiškos ledų kaskados,
Plūstančios, kaip lavos upės, grėsė mums*

*išesti
Akis. Vidurnaktiais, kaip kraujo vėliava,
danguj*

*Plevendavo Aurora borealis, kybanti (kaip
mums atrodė)
Viršum Uralo. Tik košmariškuose sapnuose,
Perplaukę ištyvinusias upes ir prasimušę
Pro dvasių ir vaiduoklių saugomas girias ir
pelkes,*

*Sugrįždavom į gimtą kaimą. Priešaušrių,
vienatvėj*

*Užpildavo mus dvokiančiomis žvėrenomis
apsirengę*

*Žmogystos nejudančiom vabalų akim. Ir viena
rytą*

*Kartu su saule tolimam akiratyje pasirodė
Su kaukolėm, boluojančiom ant žalvarinių
iečių,*

*Su žvengiančiais žirgais ir moterų klyksmais,
Šunų ir baubiančių galvių triukšmo lydima,
Kraujuotom nuo arklienų lūpom Aukso Orda.*

TERMOPIŲ KAREIVIS RAUDA
PO LETOS TOPOLIAIS:

*Kodėl nebuvo leista mums gyventi?
Kodėl turėjom mirti Termopiluose? Raudona
Graikijos smiltis ir uolos nenorėjo
Mūsų kraujo ir gynėsi ilgiau už mus, —
Net jau pradėjus pūti karštoje
Tesalijos atkalnių saulėje. Tu nežinai,
Kaip buvo mums sunku
Mirti už tėvynę ir tapti jos žole.
Žeme, nejaugi tu neleidai bėgti?*

*Jie buvo jau visai arti,
Ir mes galėjome užuosti kraujo
Ištroškusių chalibų geležį ir varį. Alkis
Ir ciniškai pašaipios Dzeuso akys
Degino mums kūnus. Jei tu būtumei galėjęs
Tapti perso strėle, tu būtum apsisukęs
Ties mano tvinkčiojančiais smilkiniais
Ir grįžusi į savo širdį. Ak, kodėl
Tu nedainuodavai, kad Letos topolių ir
nendrių
Šlamejimas toksai kraupus, kad Leonidas
Ir išdavikas Efilas — broliai?*

TRYLIKTOJI NAKTIS

*Grįžtant iš Ponte Vecchio,
Berenikos plaukai švitėjo šiaurės
Ražienų spindesiu. Mums sustojus
Prieš šimtą metų susirinkusioj minioj,
Orkestras grojo
Eine kleine Nachtmusik.*

*Naktis išblyškusia ranka
Piešė sunkius Palazzo della Signoria
Kontūrus. Bet mes nutilę klausėmės
Nutūkstančio šešėlių dialogo: — Šiandien
Filippo Lippi Madonos veidas
Atrodė toks gražus, kaip tasyk...
Atsimeni? — O! Tasyk
Aš nieko nemačiau... Taip... Tik tave...
For God's sake, mums jau laikas
Į viešbutį! Rytoj iš Positano grįžta
Cintija su vyru ir vaikais... —*

*O laike!
Kodėl reikėjo tau atimti
Gėlę iš nuvytusios mergaitės rankos?*

PAVASARIS WASHINGTONĖ

*Einant gatvę,
Staiga paklės vėjas
Susiaušė juodus tulpės plaukus,
Ir aš dar kartą pajutau,
Kad gyvenu svetimame krašte.*

(Iš rinkinio *Žiemos teologija*, kurį leidžia
Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas.)

Filosofas Juozas Girnius

Dr. Juozas Girnius išsivijęs

lietuviams žinomas kaip šakotų interesų ir sugebėjimų mokslininkas. Ryškias žymes jis yra įrėžęs visuomeninėje veikloje: Atėtininkų federacijoje, Lietuvių fronte, Lietuvių bendruomenėje. Bet labiausiai išsivijęs palikime, bręstančių ir būsimų kartų pavelde bus reikšminga jo rašytinė kūryba. Savo filosofiniais veikalais, į vietos ir laiko problemas atsiliepančiais straipsniais jis formavo lietuvių sąmonę ir gelbėjo išsiviję apsispresti, rikiuojant turimąsias bei kuriamąsias vertybes. Jo skatinimas vertybių skalėje aukščiausią vietą skirti kultūrai, jos kūrėjui ir kūriniams vis dar tebeatliepia pačių sąmoningiausių išsivijęs lietuvių troškimams.

Gera suvokdama dr. Juozo Girniaus veiklos ir kūrybos didžiulę reikšmę lietuvių sąmonės gyvybei, jos brenimui, JAV LB Kultūros taryba nutarė jam skirti 1984 metų Kultūros darbuotojo premiją.

Laureatas su kitais apdovanotaisiais bus pagerbtas gegužės 11 d. Premijų šventėje Clevelande. Už dviejų savačių išsiviję dr. Juozą Girnį galės sveikinti jo 70 metų amžiaus sukakties proga. Gimė jis 1915 m. gegužės mėn. 25 d.

Sudeikiuose, Utenos apskrity.

1932 m. baigė Utenos gimnaziją, 1936 m. VDU teologijos — filosofijos fakultetą licenciatu laipsniu. 1936 - 38 studijas gilino užsienyje: metus klausė Louvaino universitete ir po semestra Freiburge i. Br. pas Martyną Heideggerį bei Paryžiuje, Sorbonoje. 1951 m. įsigijo filosofijos daktaro laipsnį Montreilio universitete, Kanadoje, parašęs disertaciją „La metaphysique existentielle de Karl Jaspers“.

Spėju, kad savo tikruoju pašaukimu dr. Juozas Girnius būtų laikęs pedagoginį darbą aukštosiose Lietuvos mokyklose. Tą darbą jis turėjo progos jau pradėti 1941-44 m. VDU filosofijos fakultete, vyresniojo asistento titulu dėstydamas filosofinius dalykus, psichologiją ir bendrąją mokslinio darbo metodiką. Išsivijoje dar Europoje buvo mokytoju stovyklinėse gimnazijose. Atvykęs į JAV apsigyveno Bostone. Duoną pelnėsi būdamas *Aidy*, o nuo 1953 m. ir *Lietuvių enciklopedijos* redaktorium.

Dr. Juozo Girniaus plunksnos kūrybos vaisių filosofinėmis, moralinėmis, estetinėmis, visuomeninėmis temomis, jei surinktumėme, būtų daugelio tomų aruodas. Ir

reikia, kad jau dabar būtų pradėta rinkti. Juk visa, kas Juozo Girniaus pasakyta — parašyta yra brandu, originalu, prasminga.

JAV LB Kultūros taryba, skirdama dr. Juozui Girniui Kultūros darbuotojo — kūrėjo premiją, turėjo galvoje visą jo duoklę tautai apskritai, o duoklę Lietuvių bendruomenei išskirtinai.

Dr. Juozas Girnius buvo pirmosios JAV Lietuvių bendruomenės tarybos narys (1955-58 m.). Jo įtaka į LB planus, pažūras ir charakterį visą laiką buvo ir tebėra labai juntama. Jau tom dviem pagrindinėm Kultūros kongresų (I - 1956 m. ir III - 1967 m.) paskaitom jis daugeliui pateikė tikrąjį supratimą, kas LB yra, kur ir kokių kelių ji turi eiti.

Pats būtiniausias Lietuvių bendruomenei skirtas veiklas — Juozo Girniaus *Tauta ir tautinė ištikimybė*. Jo neišstudijavęs nė vienas Lietuvių bendruomenės darbuotojas neturės tikro supratimo, kas Lietuvių bendruomenė yra, kas tai jos visuotinumai, kuo ji skiriasi nuo visokių organizacijų savo prigimtimi bei paskirtimi.

V. Mariūnas

Radio konkurso trys premijos

LB Kultūros Taryba 1984 metais buvo paskelbusi dvi premijas už progines radio programas ir dvi premijas už radio reportažą. Radio konkurso komisiją sudarė Clevelande gyveną rašto ir radio žmonės — Balys Auginas, Balys Gaidžiūnas ir Dalia Staniskienė, kurie rūpestingai išlaikė konkursui atsiųstas penkias progines programas ir du reportažus ir paskyrė tris premijas, kuriomis lėšas suteikė Lietuvos fondas.

Genovaitė Plukienė

Genovaitė Plukienė, laimėjusi pirmąją premiją už proginę programą, yra naujokė Kalifornijos lietuvių radijo stoties KTYM, banga 1460 AM. Dėl savo tematikos premiją laimėjusi programa ilgai domins mūsų literatūros tyrinėtojus.

Antroji premija už proginę programą paskirta Naujosios Anglijos lietuvių kultūrinei radijo programai „Aušra“ už Eduardo V. Meilaus redaguotą anglų kalba programą „Birželio trėmimai“. „Aušros“ laidos girdimos per Worcesterio radiją WICN, banga 90.5 FM, du kartus per savaitę. Programą įsteigė jaunas bendruomenininkas Eduardas V. Meilus 1974 metais, būdamas tik 20 metų Politechnikos instituto studentas. „Aušros“ radijo programos pranešėjamas

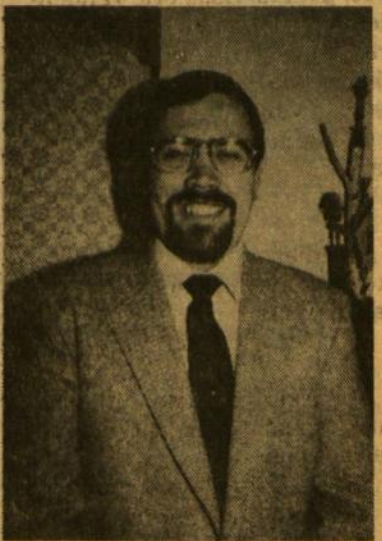
nuo susitikimo su mikrofonu, Genovaitė Plukienė pavarė Lietuvos enciklopediją, užkalbino poetą laureatą Bernardą Brazdžionį, ir taip gimė „Šešiasdešimt metų nuo pirmojo Bernardo Brazdžionio išspausdinto eilėraščio“ programa, kuri buvo transliuota 1984 gruodžio 15 per Kalifornijos lietuvių radiją. Programoje pranešėja kalbasi su poetu apie jo kūrybą, pajavirindama pokalbį slinkti Brazdžionio eilėraščiui sukurtomis dainomis, Aldonos Brazdžionienės įtarpais ir Henriko Kačinsko sveikinimu. Konkurso komisija už šią programą paskyrė pirmąją premiją. Kalifornijos lietuvių radijo laidos girdimos šeštadieniais per Los Angeles radijo stotį KTYM, banga 1460 AM. Dėl savo tematikos premiją laimėjusi programa ilgai domins mūsų literatūros tyrinėtojus.

Antroji premija už proginę programą paskirta Naujosios Anglijos lietuvių kultūrinei radijo programai „Aušra“ už Eduardo V. Meilaus redaguotą anglų kalba programą „Birželio trėmimai“. „Aušros“ laidos girdimos per Worcesterio radiją WICN, banga 90.5 FM, du kartus per savaitę. Programą įsteigė jaunas bendruomenininkas Eduardas V. Meilus 1974 metais, būdamas tik 20 metų Politechnikos instituto studentas. „Aušros“ radijo programos pranešėjamas

lietuvių ir anglų kalbomis. Eduardas V. Meilus stipriai linksta į politinę ir informacinę sritį, todėl jo anglų kalba redaguota programa apie Sibiro trėmimus siekia informuoti amerikiečius klausytojus apie Lietuvos istorinius įvykius ir dabartinę krašto padėtį. Programos medžiaga sklandžiai suredaguota.

Reportažo konkurse dalyvavo tik dvi radijo programos. Konkurso komisija pirmosios premijos už reportażą nepaskyrė. Antrąją premiją paskyrė Salomėja Šmaižienė, Hot Springs, Arkansas, radijo programos „Leiskit ir tėvynei“ vedėjai, už Vasario 16 šventės reportażą.

„Lietuviškas žodis ir daina“ radijo bangomis, pasiekiantis visus čia išsibarsčiusius lietuvius, atrodo pats prieinamiausias būdas prabilti ir tautiečių

Eduardas V. Meilus
Nuotrauka Teresės Meiluvienės

Salomėja Šmaižienė

jausmus, svetimųjų jūroje leisti pajusti gimtųjų namų šilumą“, rašo „Leiskit ir tėvynei“ radijo laidų redaktorė ir pranešėja Salomėja Šmaižienė. Tai vienintelė etninė programa Hot Springs, kur maloniame klimato gražiai leidžia pensininkų dienas gausi ir veikli lietuvių grupė. Lietuviška radijo programa čia buvo įsteigta 1976 metais, kurią nuo pat pradžios redaguoja reportažo konkurso laimėtoja S. Šmaižienė.

JAV iš viso yra dvidešimt lietuviškų radijo programų, kurios atlieka svarbų komunikacijos uždavinį, jungdamos savo apylinkių lietuvių ir visokeriopai stiprindamos kolonijų veiklą. Lietuviai jas remia, nes šios programos yra savotiškai tautiško uostų švyturiai, rodantys lietuvišką kelią ir kryptį, o kartais laivai — paimdami keleivius tik maloniai muzikinei kelionei.

Juozas Stempušis

Lietuviai tarptautinėje meno parodoje

Lietuvių dailiojo meno institutas, Lietuvių fondo padalinys, jau antri metai dalyvauja Chicago tarptautinėje meno parodoje. Pirmą kartą buvo išstatyti dail. Prano Domšačio darbai. Šiais metais dominuos Viktoras Petravičius, Mstislavas Dobužinskis ir Pranas Domšaitis. Žinant, kad ir šiais metais, kaip ir anksčiau, dėl didelės atrankos negalėjo dalyvauti daugiau kaip 1000 galerijų, lietuvių dalyvavimą 1985 m. tarptautinėje parodoje reikia laikyti dideliu laimėjimu ir pripažinimu. Lietuvių dailės skyrius nepasizymės savo didumu, bet vis dėlto supažindins ne tik amerikiečius, bet ir kitų kraštų meno pasaulį su mūsų iškiliais dailininkais.

Šiais metais apie 150 dailės vienetų (iš jų geras trečdalis iš užsienio) parodoje pasirodys su tapyba, grafika ir skulptūros darbais. Chicago atstovaus 24 galerijos. Paroda prasidės gegužės 8 d. ir tęsis 6 dienas, kurių metu Chicago taps pasauliniu meno centru. Tūkstankiai pačių geriausių darbų iš viso pasaulio suplauks į Navy Pier daugiausia dėl prekybos, tuo pačiu metu Chicago taps pasauliniu meno centru. Tūkstankiai pačių geriausių darbų iš viso pasaulio suplauks į Navy Pier daugiausia dėl prekybos, tuo pačiu metu Chicago taps pasauliniu meno centru.

Pagrindinis šios parodos spiritus movens yra John D. Wilson, jau šeši metai vadovaujantis Expo renginiams. Jo dėka kultūrinis lygis kas metai auga kadise buvusiam garsiam savo skerdyk-

lomis Chicago mieste. Jo iniciatyva jaučiamas ne tik šiose garsiose parodose, bet jo kultūrinės aspiracijos siekia ir Chicago muzikinius festivalius, teatrą, filmą, šoki, Navy Pier architektūrą, krypties meno žurnalą. Jis pats yra meno kolekcionierius ir keramikas.

Pernai parodoje šalia amerikiečių galėjai matyti daug svetimtėčių, kurie domėjosi ir lietuviškuoju dailės skyriumi. Lietuvių parodos lankytojų tarpe buvo tik išimtis. Šiais metais reikia tikėtis gausiau atsilankant ir mūsų tautiečių. Daugiau informacijos apie parodą ir jos rengėjus yra gegužės mėn. Chicago Magazine.

a.m.

„Draugo“ knygyne

Šią savaitę gauta dvi ką tik išleistos knygos ir nauja plokštelė:

Julija Švabaitė. Stikliniai ramentai. „Draugo“ dienraščio 34-tąjį romano konkursą laimėjęs romanas. Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1985. Viršelis dail. Jonės Karužaitės. 264 psl. Kaina — 9 dol.

Kunigas Alfonsas Lipnūnas, red. Stasės Vanagaitės-Petersonienės. Chicago: Svėksniškių draugija, 1985. 120 psl. Kaina — 5 dol.

Skambėkit, giesmės! — Erklinteg, Chorale! Litauische geistliche Gesänge. Stuttgart: Skudutis, 1985. Įrekiuota

Poezijos dienos artėja

Kasmetinės ir tradicinės Poezijos dienos Chicagoje šiemet bus gegužės 24 d. (penktadienį), ir gegužės 25 d. (šeštadienį) jaukioje Jaunimo centro kavinėje. Abi dienas programos pradžia 8 val. vak.

Penktadienio vakaro programa bus dviejų dalių: pirmoji dalis skiriama Antano Baranauko 150 metų gimimo sukakčiai, o antroji dalis — amerikiečių poezijai ir jos vertimams į lietuvių kalbą.

Šeštadienio vakaras paskirtas retam literatūroje atvejui — brolio ir sesers poezijai: Henriko Nagio ir Liūnės Suteimos kūrybai. Vakare dalyvaus ir abudu poetai.

Poezijos dienas Chicagoje rengia Jaunimo centro moterų klubas. Programą organizuoja ir jai vadovauja Kazys Bradūnas. Poezijos šventės visi kviečiami ir laukiami.

Tonstudio Jankowski. Kaina — 10 dol.

Plokštelėje lietuviškos giesmės: Dievo garbinimas ir Jam dekojam, maldos į Mariją ir į šv. Kazimierą. Jos komponuotos K. Senkaus, Z. Jasnotos, Ignoto, B. Budriūno, Atlieka R. Daunoras, K. Senkus, B. Gailiūtė-Spies, N. Paltinienė, N. Blair ir Vasario 16 gimnazijos choras, vadovaujamas A. Paltino. Plokštelės apklankas — 18 šimt. lietuvių liaudies menas.

Jaunas kompozitorius Petras Aglinskas ir „Loop Group“

SVAJONĖ KERELYTĖ

Petras Aglinskas 1976 metais įstojo į De Paul universiteto Chicagoje muzikos fakultetą, kur jis studijavo kompoziciją su profesorium Raymond Wilding-White ir klasikine gitara ketverių metų su profesorium Richard Pick. 1981 m. rudenį įstojo į Northwestern universitetą siekti magistro laipsnio kompozicijoje, kurį jis gavo 1984 m. pavasarį. 1983 m. jis laimėjo Honors Concert Award už kompoziciją „Ivertindamas jo pirmąją simfoniją, Northwestern universiteto simfoninis orkestras ją atliko pilna savo sudėtimi. Dabar Aglinskas groja gitara Chicago Loop Group kameriniame ansambly, kuris specializuojasi 20 amžiaus muzikos kūrinių atlikimu. 1984 m. vasarą jis buvo išrinktas Loop Group vicepirmininku. Šiuo metu Aglinskas organizuoja dabartinių lietuvių kompozitorių kūrinių koncertą, kurį Loop Group atliks gegužės 12 dieną Jaunimo centre, Chicagoje. Nors Petras dabar yra labai užsiėmęs įvairiais ruošos darbais, bet sutiko su mumis pasikalbėti.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kas paskatino eiti į muzikos pasaulį?

PETRAS AGLINSKAS: Mano muzikinė pradžia tikrai glūdi pramoginėje „rock“ muzikoje. Būdamas 9 metų, pradėjau mokytis gitaros. Gimnazijoje man padarė didelę įtaką testiniai „rock“ muzikos grupių atstovai, ypač „Alice Cooper“. Paskutiniai šiais gimnazijos metais pradėjau domėtis džiaz muzika, pvz., „Frank Zappa“. Bebaigdamas gimnaziją nutariau įstoti į De Paul muzikos fakultetą ir studijuoti džiazinę bei klasikinę gitarą. Pirmus dvejus metus buvau užgultas teoretiniu, istoriniu ir kitu klasikines muzikos studijų. Nors aš studijavau gitarą, mokėdamas gaidas skaityti nuo pat mažens, didžiausią dalį savo muzikinio išsilavinimo įsigijau pats per save, besiklausydamas plokštelių, per klausą išmokdamas akordus ir kaip improvizuoti gitarą.

Nors buvo sunku, man vis tiek gerai sekėsi ir 1978 m. mane priėmė į kompozicijos skyrių. Man tuo metu padarė labai didelę įtaką džiaz saksofonisto John Coltrane improvizacijos stilius ir Vienos ekspresionistų Berg, Schoenberg ir Webern dvilika-toninė muzika. Profesinio atžvilgiu mane labai traukė garsinių

Petras Aglinskas

Nuotrauka Lino Meilaus

filmų muzikos kompozicijos sritis, ypač filmo kompozitoriai Bernard Hermann, sukūręs muziką Alfred Hitchcock filmams, ir Jerry Goldsmith.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kokia kita muzika Tave domina?

PETRAS AGLINSKAS: Studijuojant muziką Northwestern, mane domino Krystoff Penderecki, Igor Stravinsky ir gitaristo Robert Fripp bei kitų muzikinė kūryba.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kas suformavo stilių?

PETRAS AGLINSKAS: Turėdamas muzikinius pradmenis „rock“, džiaz ir kitos pramoginės muzikos srityse ir vėliau išsilavinęs klasikines ir kitas akademiskos muzikos formose, aš galvoju, kad esu ypatingo pozicijoje sukurti tokio muzikinio žanro kompozicijas, kurias įeitų visų šių stilių elementai. Tokiu būdu aš galiu pritraukti daug daugiau jaunų klausytojų, negu tik tai vien klasikines muzikos žanrų atstovai. Kompozicija turi sukurti kokį nors ryšį tarp pačios muzikos ir klausytojo. Jei klausytojas negali pajusti ryšio su savo paties gyvenimo patirtimi, tai ta muzika jam nieko nesako, nieko neduoda, jį nedomina, nėra komunikaci-

jos. Mes gyvename labai greito tempo amžiuje ir klausytojo dėmesį išlaikyti ilgesnį laiką yra nepaprastai sunku. Čia nekalbu apie mandagų išsėdėjimą beklaustant, bet apie tikrai įsigilinusį dėmesį muzikai ir jos didžiausią pergyvenimą.

Mano kompozicinė estetika yra tokia: aš naudoju bet kokį kompozicinį metodą, kuris man padeda kuo efektyviausiai išreikšti, ką aš noriu klausytojui perteikti. Ar tai būtų tik tam tikro efekto ar jausmo sukūrimas, ar būtų žodžio, frazės perdavimas, išdėstymas. Mano naujoji kompozicijos „Uždanga“, kurios tekstas paimtas iš Henriko Nagio eilėraščių rinkinio *Broliai balti aitvarai*, naudoju įvairius 20 šimtmečio bei romantinio periodo kompozicinius elementus, bet taip pat pasiskolinu elementų iš džiaz srities ir net ašaus reklamos, kurie man buvo naudingi.

Šio laikotarpio kūrėjas turi daug galimybių naudotis įvairia muzika bei vien tik garsais. Atsiminkime, kad šiais laikais žmogus yra bombarduojamas įvairiais muzikos garsais ar triukšmais beveik kiekvieną dieną, ar tai būtų

televizijos garsai fone, ar automobilio pravažiavimas, ar koks nors styginis kvartetas. Pabandyk vieną minutę praleisti visiško tyloje. Tai neįmanoma. Kiekvienas garsas, kompozicijos metodai ir žanrai telpa mano kūrybinėje paletėje. Pagalvokit, koks būtų menininkas, jeigu savo darbuose nenaudotų visų jam prieinamų ir reikalingų spalvų ar jų kombinacijų. Koks žmogus šiais laikais nėra girdėjęs Oscar Mayer dešrelių dainos bent šimtą kartų daugiau negu bet kokią Chopino etiudą. Kiekvieną minutę muzikinės klausos skonis yra derinamas prie tų dalykų, su kuriais mes dažniausiai susiduriame. Man yra daug įdomiau panaudoti visus šiuos kasdienius garsus, negu prievarta kurti pagal kokias abstrakčias klasikines muzikos formų taisykles, kurios nenuveina toliau, negu mano rašomasis stasas.

Savo koncertinės muzikos pastangas aš lyginu su savo interesais filme, teatre ir reklamines muzikos srityse. Ar kartais reklamos nėra geriausia kūriniai televizijoje bei radijuje ar žurnaluose? Visi gyvenimo garsai, ar žmogaus padaryti, ar gamtos sukurti, gali virsti medžiaga kompozicijoms.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kaip susikūrė „Loop Group“?

PETRAS AGLINSKAS: Mūsų pirmininkas dr. Raymond Wilding-White įsteigė Loop Group prieš 13 metų kaip „multi-media“ ansamblį (įvairių žanrų). Loop Group dabar jau atlieka trečią koncertų sezoną, kuris skirtas 20 šimtmečio repertuaro sunkesnėms partitūroms, naudojančioms jaunus Chicago talentus, muzikus, instrumentalistus, kad jiems būtų proga Chicagoje pasirodyti, ne vien tik į Los Angeles ar į New Yorką keliauti.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kiek lietuvių yra Loop Group orkestre?

PETRAS AGLINSKAS: Vienas — Petras Aglinskas.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Tai kas paskatino lietuvių kompozitorių kūrinių koncertą suruošti lietuviškoje aplinkoje?

PETRAS AGLINSKAS: Bestudijuodamas Northwestern universitete, susipažinau ir dirbau su Alan Stout (kompozitorium, vadovaujančiu Northwestern kompozicijos skyriui) ir jis labai domėjosi Rytų Europos muzikos platinimu. Jis mane supažindino ir su Antanu Rekašium. Tada Loop Group valdybą atėjo mintis

Chicago skautininkų draugovės suruoštoje meno parodoje 1985 m. balandžio 12-21 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre: dail. Dalia Ancevičienė, Stasys Balzekas, dail. Magdalena Birutė Stankūnienė ir dail. Danguolė Jurgutienė.

surodė vieną išskirtinį koncertą per metus. Ir šiais metais mes ruošiamės lietuvių kompozitorių koncertą.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kokius kompozitorių ir kokio žanro muzikines klausos girdėsimės?

PETRAS AGLINSKAS: Koncerte išgirsime įvairius lietuvių kompozitorių — kiekvienas turi savo stilių, savo interesus. Pirmiausia girdėsime Osvaldo Balakausko kompoziciją „Retrospektiva“, parašytą cello ir pianui, kuri naudoja 19 šimtmečio pabaigos stiliaus harmoniją ir kvartetinius elementus, panašiai kaip vėlesniuose Debussy kūriniuose. Toliau bus „Kontrastai“, Vytauto Barkausko parašytas trio fleitai, mušamiesiems ir cello, kuris yra labai energingas kūriny. Girdėsime ir „Uždangą“, mano naują kompoziciją kameriniam orkestrui su soprano balsu, kurio partiją atliks Dalia Kučėnienė. „Siuita septetui“, Felikso Bajoro veikalas, yra parašytas montažo forma, naudojant liudiškus motyvus. Koncerto dalyviams, ypač skautams, ši kompozicija turėtų labai patikti, nes joje susidaro lauro pasirodymo efektai ir elementai — viskas skamba iš karto. Jis naudoja ir liudiškus instru-

mentus — dūdeles, kartais girdimi ir skrabalai. Antano Rekašius „Fleity sonata“ yra labai modernistinis fleitos solo su panašiais elementais kaip Krystoff Pendereckio muzikoje. Ir paskutinė kompozicija bus „Mažasis spektaklis“, parašyta Broniaus Kutavičiaus dviem smuikams, dviem pianinams ir aktorei, naudojant Sigitą Gedos tekstą. Kūriny yra labai įdomus ir jame matyti Rytų Europos minimalistinės išraiškos formos, kurios sudaro labai įdomią efekto tekstūrą Sigitą Gedos žodžiams.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kokie Loop Group ateičiai planai?

PETRAS AGLINSKAS: Chicago Loop Group dabar planuoja toliau plėsti savo koncertų sezoną. Jie ruošia vieną koncertą Chicago kompozitorių, partitūrų, kita „multi-media works“ (įvairių priemonių ir žanrų) koncertą ir pagaliau tročia, kuris susidėtų iš Chicago etninės muzikos srities. Šiemet rengiame lietuvių kompozitorių koncertą, kitais metais planuojame suruošti lietuvių muzikos koncertą. Loop Group numatė būti atstovais Chicago pasaulinėje parodoje 1992 metais, kaip etninės muzikos atlikimo koordinatoriai. Tai

yra mūsų naujausias ateities planas. Mes dabar ruošiamės koncertus įvairiose kolegijose ir šiemet esame užangažuoti Chicago Historical Society suruošti Chicago kompozitorių dainų koncertą, naudojant įvairius instrumentinius akompanimentus. Mes maždaug kiekvienais metais atliekam per Chicago klasikines muzikos radijo stotį WFMT „Live from Chicago Continental Bank Concert“ programą. Praeitais metais atlikom Igor Stravinsky „La Stoire du Soldat“ (Kareivio nuotykių) ir William Walton „Façade“. Ateinančiais metais planuojame per WFMT radijo stotį atlikti Robert Gerhard veikalą „Libra“ — tai koncertas gitarai ir mažam orkestrui, kuriame aš grosiu pagrindinę gitaros partiją, kurią taipgi atliks mūsų kūrinio premjeroje Chicagoje praėjusių metų gruodžio 5 d.

Acia kompozitoriui Petriui Aglinskui už pasidalinimą mintimis. Pamatysime jį ir išgirsime grojant gitarą Loop Group koncerte Jaunimo centre š.m. gegužės 12 d. (Pasikalbėjimą parūpino Rita Likanderytė.)

Viršų: Loop Group dirigentas James MacDonald, solistė Dalia Kučėnienė, muzikas Petras Aglinskas repetitijos metu.

Dešinėj: Loop Group repetuoja Felikso Bajoro „Siuita septetui“. Stovi muz. Petras Aglinskas.

Nuotraukos Dalios Petreikytės